

TAALCULTUUR

LEONIE CORNIPS

Laaggeletterd

Iemand die laaggeletterd is, is geen analfabeet of ongeletterde.

Volgens de definitie beschikt een laaggeletterde over een elementaire basiswoordenschat en kan hij/zij eenvoudige informatie uit korte zinnen en teksten halen.

In deze krant stond onlangs over laaggeletterdheid: 'De combinatie van dialect spreken, achterstands-situatie en gebrek aan stimulerend thuis om te gaan lezen kan ervoor zorgen dat laaggeletterdheid in Limburg een structureel karakter krijgt.'

Zo'n tekst alarmeert. Hoezo speelt dialect spreken een rol bij structurele laaggeletterdheid?

Ik weet uit eigen onderzoek dat dialect sprekende kinderen zich net zo snel en accuraat – soms zelfs sneller – dezelfde basiswoordenschat eigen kunnen maken als eentalig Nederlands sprekende kinderen.

Dus hoe komt deze krant aan bovenstaande informatie?

Rondvraag in Limburg leert dat de Stichting Lezen en Schrijven samen met Cubiss net een conferentie georganiseerd heeft waarbij Maurice de Greef, gastprofessor Laaggeletterdheid aan de Vrije Universiteit Brussel, als deskundige aanwezig was.

Ik stelde Maurice de vraag of hij iets weet van onderzoek waaruit blijkt dat dialect spreken een verhoogd risico op laaggeletterdheid met zich meebrengt.

Volgens hem bestaat dergelijk onderzoek niet. Hij schreef me zelfs: 'Wellicht kan juist het omarmen van het dialect ervoor zorgen, dat volwassenen een lagere drempel ervaren om de Nederlandse taal te gaan leren en maakt het de stap naar het lezen en schrijven van de Nederlandse taal makkelijker.'

Waarom denkt men toch altijd dat dialect spreken negatieve gevolgen heeft voor de beheersing van het Nederlands?

Volgens onderwijssocioloog Paul Jungbluth zijn dialect sprekende kinderen in Zuid-Limburg (waar hij een grootschalig onderzoek uitgevoerd heeft) in de meerderheid in laag opgeleide gezinnen, behalve in de voormalige Oostelijke Mijnstreek. Kinderen van laag opgeleiden presteren lager bij toetsen dan kinderen van hoog opgeleiden. Daardoor kan bij leerkrachten (en ook bij leerlingen en ouders) de indruk ontstaan dat dialect spreken samengaat met zwakkere prestaties.

Die indruk circuleert ook in Limburgse en Nederlandse media. Maar als onderzoekers speuren naar het verband tussen zwakkere taalprestaties en dialect spreken, dan blijkt dat verband helemaal niet te bestaan.

Het is het opleidingsniveau van de ouders dat veel verklaart. Ook eentalig Nederlands sprekende kinderen vertonen een taalachterstand als zij opgroeien in laagopgeleide gezinnen. Een andere factor is het lage taalniveau van leerkrachten in de voor- en vroegschoolse educatie (vve): in 2009 vertoonde de helft van deze leerkrachten een taalachterstand. Volgens Jungbluth doen dialect sprekende kinderen in alle milieus bij de Cito-toets niet onder voor eentalige kinderen.

Dialect spreken speelt dus geen rol in onderwijskansen. In het ver- lengde daarvan zou ik zeggen dat dialect spreken ook geen enkele rol speelt bij laaggeletterdheid.

Wat daarbij wél een rol speelt, is het ontbreken van (voor)lezen in het gezin waarin de kinderen opgroeien. Kinderen die dagelijks vijf minuten of minder lezen (of voorgelezen worden), worden in een jaar geconfronteerd met 21 duizend woorden. Dat lijkt veel, maar kinderen die vijftien minuten per dag lezen (of voorgelezen worden) komen in aanraking met meer dan een miljoen woorden per jaar. Dat is dus 55 maal zoveel.

Kortom: ook een laag opleidingsniveau van ouders hoeft geen factor te zijn in laaggeletterdheid, zolang moeder, vader, opa, oma, broer, zus of zelfs de burens het (klein)kind maar voorlezen of het kind stimuleren om zelf te gaan lezen. Dat kan in het dialect, in het Nederlands of in welke taal dan ook. En het is die investering waard, want mensen die beter kunnen lezen en schrijven voelen zich zelfredzamer, sociaal actiever en gelukkiger.

Reageren?

leonie.cornips@delimburger.nl

Leonie Cornips, bijzonder hoogleraar Taalcultuur in Limburg aan de UM, over de relatie tussen gesproken talen en dialecten in Limburg en de daaraan ontleende identiteit.

